

Юлия Чортленева

СУ „Христо Смирненски”, с. Черноочене, обл. Кърджали

„ Аз съм киберскаут“-

отговорното и безопасно поведение в интернет

Урокът е за ученици от V клас, които са кандидатствали по Програма Киберскаут на Националния център за безопасен интернет. Урокът е предвиден да се проведе в часа на класа във връзка с Международния ден за безопасен интернет – 6 февруари 2018 година с темата: „Създаване, свързване и споделяне на уважение: По-добър интернет започва с вас”.

Основен въпрос:

Как ползвайки интернет пространството и социалните мрежи да развием отговорно и безопасно поведение в интернет и да го популяризираме сред своите връстници?

Обзор на урока:

Дигитално поколение – така са наричани децата, родени след 2000 год. Те не могат да си представят живота без телевизор, таблет, смартфон и компютър. В същото време родителите стават все-по либерални, т.е. правилата за използване на интернет значително намаляват, което води до сериозен риск за децата. Самостоятелното ползване на интернет ги поставя пред много предизвикателства и когато имат притеснения не знаят към кого да се обърнат. Голяма част от тях не могат да преценят дали това, което четат в интернет е истина или не. Онлайн тормозът между тях е нараснал значително от 2010 г. насам, а процентът на детски публични профили в социални мрежи не се е променил през последните шест години, което демонстрира липса на развитие на уменията им за онлайн безопасност. Въпреки че около 86% от тях имат профили в социалните мрежи, те са пасивни през по-голямата част от времето, прекарано там, което им пречи да развиват комуникационните си умения и уменията си за работа в екип в онлайн среда. Това сочат данни от националното представително изследване „Децата на България онлайн“, проведено през 2016 г. от МаркетЛинкс и Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, координатор на Националния център за безопасен интернет.

Цели на урока:

Изграждане на умения за безопасно и отговорно поведение в интернет.

Начини за популяризиране на безопасното поведение сред своите връстници.

Усвояване на умения за справяне с рискови ситуации.

Развиване на умения за докладване и търсене на помощ.

Речник:

- **Киберскаут** – демонстрира развиващо, отговорно и безопасно поведение в интернет и го популяризира сред своите връстници.
- **Интернет** – глобална система от свързани компютърни мрежи, която обслужва милиарди потребители по целия свят.
- **Мрежа/социална мрежа – Онлайн социалната мрежа** е платформа за изграждане на социална мрежа или социални взаимоотношения между хора, които споделят общи интереси, дейности, история или познания.
- **Лични данни** – лични данни са всяка информация, отнасяща се до физическо лице, което е идентифицирано или може да бъде идентифицирано пряко или непряко чрез идентификационен номер или чрез един или повече специфични признаци (например ЕГН, № лична карта и др.)
- **Поверителна информация** - информация, която може да бъде използвана, за да идентифицира – например - твоя ЕГН, домашен адрес, имейл, телефонен номер и т.н.
- **Лично пространство** - Всъщност лично пространство е необходимо за всички, защото то ни предпазва от нашествие в нашето лично енергийно поле. Затова е важно не само да запазим нашето собствено лично пространство, но и да не представляваме заплаха за нечие чуждо.
- **Дигитално гражданство** – да навигираш из дигиталния свят безопасно, отговорно и етично

Ход на урока:

Начало на урока: 5 мин.

На учениците се поставя въпроса: **Каква част от ежедневието ви минава в социалните мрежи и онлайн комуникация и под каква форма?**

Предвид изброените от учениците форми на онлайн комуникация и време в социалните мрежи да се направи извода, че голяма част от деня им минава пред компютъра, таблета и смартфона.

Решаване на казуси: 30 мин.

Учениците се разделят на групи и на всяка група се дават материали за различни аспекти на безопасно поведение в интернет: Как да се предпазваме от вируси? Как да проверяваме кои сайтове нямат опасно съдържание? Как да подхождаме когато общуваме онлайн с непознат? Как да се предпазим от педофили? Как да измислим сигурни пароли за защита? Как да разпознаваме фалшивите новини? Какво трябва да направим при възникнал проблем в интернет?

- Разглеждат се три сайта от социални мрежи, като учениците определят всяко поведение, което крие риск. Обсъжда се какво поставя потребителите в рисковата ситуация. След това учениците разглеждат собствените си действия в мрежата в светлината на опорните точки, които току-що са обобщили.

- Учениците работят в групи и създават собствен списък с няколко точки, който да спазват, когато публикуват материали на сайтове за социални мрежи. Сравняват се списъците и се комбинират така, че да се създаде единен списък на класа.
- Учениците носят снимки, които биха желали да поставят на сайтовете за социално свързване. Всяка снимка се анализира, за да се види каква лична информация разкрива. Дава се оценка за безопасност на всяка снимка по системата от 1 до 5, като оценка 5 е за снимка, която най-добре запазва личния живот на потребителя.

Заклучителна част: 10 мин.

Учениците допълват изречението:

Безопасно и отговорно поведение в интернет пространството и социалните мрежи е

.....

След обобщение на постер се записват отговорите.

Учениците формулират уменията, които един киберскаут трябва да притежава:

- Дава пример за безопасно и отговорно поведение онлайн на своите връстници.
- Съветва своите връстници при проблем в интернет.
- Организира и провежда публични дейности, насочени към своите връстници.

Материали в помощ на учениците:

Харта на онлайн правата и отговорностите на младите хора в България

(изработена от 10 делегати от различни градове, избрани с национален конкурс, обсъдена и гласувана от над 100 младежи и девойки по време на ТийНет Парламент в Деня за безопасен интернет през 2013 г.)

1. **ВЪЗМОЖНОСТИ:** имам право да използвам възможностите на Мрежата, ако уважавам правата и достойнството на другите.
2. **ПОЛЗА:** имам право да ползвам всичко, което ми е нужно, доколкото спазвам авторските права.
3. **СОБСТВЕНО МНЕНИЕ:** имам право да изразявам свободно мнение, ако не обиждам някого.
4. **ТВОРЧЕСТВО:** имам право да създавам свое съдържание, ако не плагиатствам.
5. **ПОВЕРИТЕЛНОСТ:** имам право да определям достъпа до моето съдържание, за да предпазя самоличността си.
6. **ОБЩУВАНЕ:** имам право да общувам свободно, ако не използвам реч на омразата.
7. **ДОСТОВЕРНОСТ:** имам право да проверявам истинността на информацията, за да се уверя в нейната достоверност.
8. **ПОМОЩ:** имам право да получавам компетентна помощ, когато е необходимо.
9. **УЧАСТИЕ:** имам право да участвам във вземане на решения, които ме касаят.
10. **СВОБОДА:** имам право да правя, каквото ми харесва, доколкото зачитам правата на другите.

ПРИЛОЖЕНИЕ Интернет и децата

Докато работиш в интернет,

1. Не давай лична информация като име, парола, адрес, домашен телефон, месторабота и служебен телефон на родителите си или училището, в което учиш.
2. Не изпращай свои снимки или снимки на твои близки, без преди това да си обсъдил решението си със своите родители.
3. Винаги преди да качиш своя снимка и/или да публикуваш своя мобилен номер, помисли добре дали искаш и ще е добре ли за теб тази информация да стане достъпна за един неограничен кръг от хора.
4. Не приемай среща с някого, с когото си се запознал в интернет, без знанието на твоите родители. Ако те одобряват срещата, нека тя да е на публично и оживено място и задължително да е в присъствие на твои близки или приятели.
5. Не отговаряй на съобщения, които са обидни, заплашващи, неприлични или те карат да се чувстваш неудобно. Информирай родителите си или друг твой близък възрастен човек за такива съобщения и за техния източник.
6. Не отваряй приложения на електронна поща, получени от непознат подател. Те могат да съдържат вирус или програма, която да увреди твоя компютър или да черпи неограничено информация от него.
7. Внимавай, когато някой ти предлага нещо безплатно или те кани да се включиш в дейност, обещаваща лесна, бърза и голяма печалба. В тези случаи, най-вероятно, ще станеш жертва на измама.
8. Бъди внимателен и наблюдателен при попълване на регистрационните форми при извършване на регистрация в интернет сайтове.
9. При регистрации винаги проверявай има ли данни на сайта относно администратора/модераторите, които го поддържат, както и възможност за обратна връзка с тях – адрес за контакт.
10. Чети „Условията за ползване” на сайта, преди да се съгласиш с тях! Там трябва да бъде предоставена информация относно необходимостта и целта на събирането на лични данни на потребителя. В случай че такава информация не е предоставена и не ти е предоставена възможност да се обърнеш към администратора/модераторите на съответния сайт или в тях се съдържа информация, която те притеснява, то тогава сигнализирай на горещите линии, като подадеш оплакване. Трябва да знаеш, че всеки администратор/модератор, който поддържа конкретен сайт, е длъжен да даде информация относно това за какво са му необходими твоите лични данни, за какво ще ги ползва, за какъв срок, какво ще се случи с тях, когато те вече няма да са му необходими за тази цел, за която си му ги предоставил (например регистрация), както и на кого и поради какви причини той ще може да ги даде.
11. Не чети и не разглеждай сайтове, които съдържат материали с вредно или незаконно съдържание. Единственото нещо, което те биха могли да ти донесат са вреди, неприятности и проблеми. Няма нищо грешно и лошо в това, че от чисто любопитство, случайно или по съвет от „приятел” в нета си достъпил сайт с вредно или незаконно съдържание. Не се притеснявай да споделиш това с родител или друг твой близък възрастен човек. Именно той ще ти даде най-добрия съвет как да постъпиш в тази ситуация.

Какво означава „Сайт с вредно съдържание”?

Това са интернет страници, чието съдържание оказва или би могло да доведе да

травмиращо психично въздействие или да подтикне техните ползватели към поведение, водещо до психични и/или физически травми.

Какво означава „Сайт с незаконно съдържание“?

Това са интернет страници, на които е публикуван или качен материал, за който в закон е предвидена забрана и се носи съответната отговорност.

12. Използвай на максимум възможностите, които предоставя конкретният сайт за социални контакти за защита на твоя профил и информацията, която си качил на него.
13. Внимавай, когато разговаряш в чат, дискуссионни форуми, социални мрежи и т.н. Помни, че хората онлайн често могат да се представят за такива, каквито не са. Важно е да знаеш, че възможността, която предоставя мрежата на теб да останеш анонимен или да се представиш за друг, се предоставя и на всички други участници в нета!
14. Нещата, които правиш в Интернет, не трябва да вредят на други хора или да противоречат на законите. Бъди вежлив и уважавай правата и достойнството на другите участници в интернет.
15. Консултирай се с родителите си, преди да свалиш или инсталираш нова програма на компютъра си. Не прави нищо, което може да увреди компютъра ти или чрез дадено действие от твоя страна да се разкрият данни за теб и семейството ти.
16. Споделяй с родителите си или с друг възрастен твой близък за начините, чрез които се забавляваш, информираш и научаваш нови неща от Интернет.
17. Бъди разумен и изобретателен при избора си на пароли. Помни: Паролите трябва да се променят периодично. Колкото по-дълго време използваш една и съща парола, толкова по-голям е рискът тя да бъде разкрита.
18. Използвай антивирусен софтуер. Обновявай го редовно и не забравяй да сканираш компютъра периодично.
19. В случай, че попаднеш на информация или други неща в Мрежата, които не ти харесват или те плашат по някакъв начин и нямаш възможност да го споделиш с родител или с друг възрастен твой близък, то тогава ти можеш да подадеш сигнал на адрес: <http://web112.net/>, <http://www.safenet.bg/> или <http://www.cybercrime.bg/bg>.